
Kyrkomötet Kyrkolivsutskottets betänkande 2022:5

Råd och institut för lärande och undervisning

Sammanfattning

Betänkandet behandlar motion 2022:31 med förslag om att tillsätta ett råd och ett institut för lärande och undervisning. Utskottet bejakar motionärernas intention att säkra att frågor som rör lärande och undervisning fortsatt ges en viktig plats i Svenska kyrkan och att den satsning som gjorts i programmet Lärande och undervisning inte kommer av sig när programmet avslutas. Kyrkomötet är inte rätt instans för att tillsätta råd som är underställda kyrkostyrelsen, men utskottet anser att det är angeläget att frågor kring lärande och undervisning fortsätter få uppmärksamhet och fördjupas på den nationella nivån och vill därför föreslå kyrkostyrelsen att tillsätta ett råd för lärande och undervisning.

Utskottet vill inte förekomma den utvärdering av programmet som genomförs 2023 genom att inrätta ett institut för lärande och undervisning och vill utifrån det ansträngda ekonomiska läget för kyrkostyrelsen inte prioritera en sådan satsning.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet kyrkomötet att avslå motion 2022:31, men att med anledning av motionen föreslå kyrkostyrelsen att tillsätta ett råd för lärande och undervisning.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:31, punkt 1,
2. avslå motion 2022:31, punkt 2,
3. avslå motion 2022:31, punkt 3,
4. avslå motion 2022:31, punkt 4,
5. med anledning av motion 2022:31 föreslå kyrkostyrelsen att tillsätta ett råd för lärande och undervisning.

Motionens förslag

Motion 2022:31 av Niklas Grahn och Sören Dalevi, Råd och institut för lärande och undervisning

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. inrätta ett råd för Svenska kyrkans lärande och undervisning,
2. inrätta Svenska kyrkans institut för lärande och undervisning,
3. tillfråga ett eller två stift om att ansvara för start och drift av institutet,
4. institutet ska finansieras av nationell nivå under tio års tid från år 2024 med 7 miljoner kronor per år.

Yttrande från andra utskott

Ekonomiutskottet har yttrat sig över motion 2022:31 i E 2022:1y, *bilaga*.

Bakgrund

Tidigare behandling i kyrkomötet

Kyrkomötet har flera gånger tidigare diskuterat ämnet lärande och undervisning samt tillsättningar av nya råd. I gudstjänstutskottets betänkande G 2017:2 behandlades flera motioner med förslag om att tillsätta ett musikråd, för att värna musikens betydelse i kyrkans verksamhet, för att tillgodose Svenska kyrkans behov av ett expertorgan kring kyrkomusik och för att arbeta med nyskapad gudstjänstmusik. Motionerna avslogs med motiveringen att de i för hög grad detaljstyrde utformningen av hur kyrkostyrelsen föreslås organisera det kyrkomusikaliska arbete som motionärerna efterfrågade. Utskottet ansåg också att inrättandet av ett musikråd eller motsvarande inte får stå i motsatsställning till domkapitlens tillsyn över församlingarnas gudstjänstliv och inte heller skapa en sådan professionalisering av musiken att lokal kreativitet och skaparglädje hämmas. Det kan dock tilläggas att kyrkostyrelsen tillsatte ett musikråd året efter som en konsekvens av uppdraget från kyrkomötet (som föreslogs i samma betänkande) att återkomma till kyrkomötet med förslag på hur gudstjänstlivet i Svenska kyrkan kontinuerligt kan tillföras gudstjänstmusik.

I motion 2018:76 föreslogs att kyrkostyrelsen skulle stärka den långsiktiga strategiska styrningen av Svenska kyrkans lärande och undervisning. Kyrkolivsutskottet föreslog avslag på motionen med motiveringen att undervisning och lärande skulle komma att vara ett prioriterat område för Svenska kyrkan, på alla nivåer, under lång tid framöver (KI 2018:4). Detta blev också kyrkomötets beslut.

Kyrkomötet 2018 beslutade att kyrkomötet 2019 skulle ha temat undervisning, enligt förslag från kyrkomötets presidium (PSkr 2018:1). Motiveringen var dels undervisningens centrala ställning i kyrkan, dels det faktum att kunskapen om kristen tro minskar i kyrkans omvärld. Till kyrkomötet 2019 lämnades sedan ett stort antal motioner om lärande och undervisning i olika former. Kyrkomötet uttalade sig då bland annat om att det är en överlevnadsfråga att det goda arbete på området som görs i församlingarna idag lyfts upp till ett systematiskt och sammanhängande program för lärande och undervisning (KI 2019:8) – ett sådant program hade då redan hunnit etablerats. Uttalandet överlämnades till stiftens biskopar i form av en budkavle.

År 2021 beslutade kyrkomötet att inrätta ett lärande- och undervisningspris (KmSkr 2021:13) i syfte att främja arbetet på området.

Programmet Lärande och undervisning

Tidsperspektiv

Programmet Lärande och undervisning föregicks av kyrkostyrelsens satsning *Dela tro – dela liv* som hade syftet att kompetensutveckla och stärka medarbetare som bärare av tro. Satsningen omfattade hela kyrkan och avslutades i november 2019 med konferensen ”Lärandefestivalen. Berättelsen går vidare”. Den kom att innehålla 30 delsatsningar med olika fokus och innehåll. Redan under satsningens slutfas påbörjades arbetet med kyrkostyrelsens program Lärande och undervisning. 2018–2019 hade programmet en uppstarts- och planeringsfas, medan 2020–2022 utgör programmets genomförandefas. Programmet utvärderas under första delen av 2023 och kyrkostyrelsen har på längre sikt för avsikt att studera genomslaget och konsekvenserna av

programmet. Arbetet med lärande och undervisning på nationell nivå kommer att fortsätta inom linjeverksamheten.

Det finns alltså en kort tidshorisont för programmet, men arbetet med att samla och utveckla kyrkans undervisning bedrivs på lång sikt och omfattar alla nivåer i Svenska kyrkan: landets församlingar och pastorat, i stiftet och på nationell nivå. Satsningen ska stödja och utveckla kyrkans systematiska och sammanhållna arbete med undervisning i kristen tro.

Programmets resultat

En utgångspunkt för programmet Lärande och undervisning är att undervisning redan pågår: i församlingarnas gudstjänster, kyrkliga handlingar, konfirmandundervisning, barnverksamhet, samtalsgrupper och inte minst i ett rikt kultur- och musikliv. Också på stiftsnivå drivs strategiska projekt som på olika sätt fokuserar kunskap och lärande.

Programmet har en gemensam inriktning men de olika stiftet lägger upp sitt arbete på olika sätt. Arbetet utformas efter tre linjer, som motsvarar de arenor där människor möter Svenska kyrkans undervisning. Programmet ska utveckla den undervisning som bedrivs i församlingen, på digitala arenor och i det offentliga rummet.

I linje 1 har programmet utvecklat en digital resursbank för församlingarnas undervisning. I linje 2 tar programmet fram nya texter och filmer om kristen tro till Svenska kyrkans nationella webb där en del redan har publicerats. Linje 3 fokuserar på kyrkans medverkan i offentligheten och under hösten 2022 publiceras en del material kring detta. Kyrkostyrelsen har delat ut 14 miljoner kronor till stiftens särskilda satsningar på området. Programmet har också relaterat till tillfälliga grupper som kunskapsstöd och kontaktnätverk (advisory board, musikreferensgrupp samt stiftsreferensgrupp) och kyrkostyrelsens arbetsutskott har fungerat som programmets styrgrupp.

Programmet lämnar efter sig konkreta resultat och verktyg som sedan ska förvaltas så att de kan fortsätta att bidra till att kyrkostyrelsens visioner till 2030 uppfylls:

- ◆ dopmedvetenheten har stärkts
- ◆ en pedagogik som håller ihop information, formation och transformation
- ◆ trons offentliga konsekvenser ses som en självklarhet
- ◆ kunskapen om kristen tro har ökat i det svenska offentliga rummet
- ◆ i enlighet med barnkonventionen, som sedan tio år är lag i Sverige, har barn och ungas villkor förbättrats
- ◆ det har blivit vedertaget att en hållbar värld omfattar åtminstone fyra dimensioner: social, ekonomisk, ekologisk och andlig.

Kyrkostyrelsens råd

Vart fjärde år utser kyrkomötet en kyrkostyrelse som leder och samordnar förvaltningen av den nationella nivåns uppgifter. Kyrkostyrelsen har möjlighet att tillsätta råd som på uppdrag av kyrkostyrelsen fullgör vissa uppgifter, exempelvis genom att bereda ärenden inför beslut eller på delegation fatta vissa beslut. Tillsättning av kyrkostyrelsens råd regleras i 10 kap. 5 § kyrkoordningen:

För Svenska kyrkan i utlandet ska kyrkostyrelsen tillsätta ett råd. En av ledamöterna i rådet ska vara biskopen i Visby stift. Minst två av ledamöterna i rådet ska vara valbara i en utlandsförsamling.

Kyrkostyrelsen får också tillsätta råd för andra delar av sin verksamhet.

Under 2022 har kyrkostyrelsen tillsatt följande råd:

- ♦ Kyrkostyrelsens internationella råd
- ♦ Kyrkostyrelsens råd för Svenska kyrkan i utlandet
- ♦ Kyrkostyrelsens musikråd
- ♦ Samiska rådet i Svenska kyrkan
- ♦ Kyrkostyrelsens kapitalförvaltningsråd
- ♦ Kyrkostyrelsens redovisningsråd för Svenska kyrkan
- ♦ Kyrkostyrelsens råd för samverkan och digitalisering
- ♦ Kyrkostyrelsens dispens- och överprövningskommitté
- ♦ Svenska kyrkans teologiska kommitté (gemensam för biskopsmötet och kyrkostyrelsen)

Stiftsdialogen och renodling av uppdraget för den nationella nivån

I KsSkr 2022:1 Verksamhet och ekonomi, under målbild 1, skriver kyrkostyrelsen om den dialog som kontinuerligt pågår mellan stiftsstyrelser och kyrkostyrelsen:

Dialogen utgör ett rådgivande forum till kyrkostyrelsens arbete och beredning till kyrkomötet. En kontinuerlig dialog med stiftet om den nationella nivåns prioriteringar bland olika stödinsatser till stiftet och till församlingarnas grundläggande uppdrag är en förutsättning för utvecklingsarbete mot en hållbar kyrka. Kyrkostyrelsen avser att stärka stiftsdialogen på förtroendemannanivå utifrån resultaten i den utvärdering som genomfördes av presidieöverläggningar hösten 2021 samt arbeta vidare med stiftet i fråga om vilka insatser den nationella nivån bör prioritera på sikt och vilka insatser som stiftet kan bära. (KsSkr 2022:1, s. 10–11)

Vidare står i samma skrivelse om kyrkostyrelsens vision för den nationella nivåns uppdrag och den verksamhet som ska finnas på kyrkokansliet framöver:

Det finns behov av att renodla uppdraget för den nationella nivån och i samarbete med stiftet identifiera vilka uppgifter som bör vara ett ansvar för den nationella nivån i framtiden. Ett sådant utvecklingsarbete pågår i den beredande dialog som kyrkostyrelsens arbetsutskott för med stiftsstyrelsernas presidier. Kyrkomötet kommer att inom planeringsperioden få underlag för beslut. Inriktningen är att den verksamhet som endast kan eller som bäst görs på ett ställe i Svenska kyrkan ska prioriteras till den nationella nivån medan stöd till den grundläggande uppgiften huvudsakligen bör hanteras av stiftet.

Den bredd av sakfrågor inom vilka kyrkostyrelsen idag ger stöd i stiftets främjandeuppdrag behöver minska i samverkan med stiftet. En organisation på kyrkokansliet med kvalificerade generalister kommer att möjliggöra en mindre kanslibemanning. (KsSkr 2022:1, s. 7)

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:31.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2022:31 föreslå kyrkostyrelsen att tillsätta ett råd för lärande och undervisning.

Utskottet bejakar motionärernas intention att säkra att frågor som rör lärande och undervisning fortsatt ges en viktig plats i Svenska kyrkan och att den satsning som gjorts i programmet Lärande och undervisning inte kommer av sig när programmet avslutas. Utskottet ser med glädje på det gedigna arbete och det samarbete med stift som gjorts inom ramen för programmet Lärande och undervisning på den nationella nivån. Utskottet är övertygat om att detta arbete är och fortsätter vara ett gott stöd till stift och församlingar. Utskottet understryker att det är på de pastorala nivåerna, stift och församlingar, som arbetet med lärande och undervisning ständigt utvecklas och förverkligas.

Under överläggningen har det framkommit att enligt 10 kap. 5 § kyrkoordningen är kyrkomötet inte den instans som tillsätter råd som är underställda kyrkostyrelsen, utan det är kyrkostyrelsen själv som styr över hur den vill organisera sitt arbete i det avseendet. Utskottet anser att det är angeläget att frågor kring lärande och undervisning fortsätter få uppmärksamhet och fördjupas på den nationella nivån och föreslår därför kyrkostyrelsen att tillsätta ett råd för lärande och undervisning.

Utskottet noterar att programmet kommer att utvärderas under första delen av 2023 och kyrkostyrelsen har på längre sikt för avsikt att studera genomslaget och konsekvenserna av programmet. Utskottet vill inte förekomma utvärderingen genom att inrätta ett institut för lärande och undervisning. Dessutom anser utskottet inte att den finansiering från den nationella nivån som motionen föreslår går att prioritera givet den minskade kostnadsram som kyrkostyrelsen presenterar i KsSkr 2022:1 och som ekonomiutskottet påpekar i sitt yttrande.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet kyrkomötet att avslå motion 2022:31, men att med anledning av motionen föreslå kyrkostyrelsen att tillsätta ett råd för lärande och undervisning.

Uppsala den 7 oktober 2022

På kyrkolivsutskottets vägnar

Sara Waldenfors, ordförande

Sigurdur Hafthorsson, sekreterare

Beslutande: Sara Waldenfors, ordförande, Sören Olsson, Erik Vikström, Ann-Sofie Karlsson Ågren, David Svensk, Linda Isberg, Johannes Imberg, Anneli Öljarstrand, Nina Wahlén, Mats Ershammar, Mikael Sandén, Vicktoria Bagi, Karin Janfalk, Torbjörn Aronson och Margaretha Herthelius.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Anna Lundberg, Agneta Ivemyr, Rolf Ekström, Lena Sjöberg, Jakob Schwarz, Xerxes Åkerfeldt, Birgitta Johansson Huuva, Magnus Hedin, Monica Johansson, Lisa Gerenmark, David Castor och Maria Heldt.

Biskoparna Åsa Nyström och Andreas Holmberg har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Ekonomiutskottets yttrande 2022:1y

Råd och institut för lärande och undervisning

Till kyrkolivsutskottet

Ekonomiutskottets yttrande över motion 2022:31

Lärande och undervisning är en av församlingens viktigaste kärnverksamheter och det var också därför som kyrkomötet initierade det fleråriga programmet för lärande och undervisning, i syfte att ge stöd till stift, församlingar och pastorat. Till programmet har också avsatts stora resurser under flera år.

Under det tematiska kyrkomötet 2019 lyftes lärande och undervisning särskilt och kyrkomötets presidium överlämnade vid kyrkomötets avslutning en budkavle till samtliga biskopar med ett uttalande som kyrkomötet antagit, för att symboliskt visa att ett utvecklingsarbete ska fortsätta och utvecklas i stiftet.

Det är angeläget att Svenska kyrkan fortsätter arbetet med lärande och undervisning, men utskottet anser inte att den nationella nivån kan ta på sig ett så stort långsiktigt ekonomiskt åtagande som beskrivs i motionen, i ett läge då vi går mot kärvare tider. Bedömningen i kyrkostyrelsens skrivelse om verksamhet och ekonomi för den nationella nivån är dessutom att den nationella nivåns uppdrag måste renodlas och att samverkan mellan stiftet i deras främjandeuppdrag behöver stärkas.

Frågan om hur lärande och undervisning bäst främjas bör hanteras i den stiftsdialog som pågår, både bland förtroendevalda och tjänstepersoner. Frågan om hur lärande och undervisning bäst främjas kommer även sannolikt att bli föremål för undersökning i den utredning som kyrkostyrelsen planerar tillsätta inom kort för utökad stiftssamverkan.

Ekonomiutskottet föreslår därför att kyrkolivsutskottet föreslår kyrkomötet att avslå motionen i sin helhet.

Uppsala den 4 oktober 2022

På ekonomiutskottets vägnar

Cecilia Rogne, ordförande

Marie Nordström, sekreterare

Beslutande: Cecilia Rogne, ordförande, Mats Ludvigsson, Inger Wahlman, Birger Wernersson, Pernilla Edman, Marie Wojidkow, Victor Backström, Magnus Ek, Bengt Kjellgren, Fredrik Ottesen, Anders Lundberg, Jenny Nilsson, Inger Lindeskog, Marcus Romedahl och Åke Marcusson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Hilkka Andersson, Annika Nyman, Christina Södling, Lena Orstadius, Jan-Hugo Nihlén, Suzanne Fredborg, Gunilla Eldebro, David Lång, Anna Stenberg, Cecilia Gyllenberg Bergfasth och Bertil Olsson.

Biskop Johan Dalman har deltagit i utskottets överläggningar.